

Дослідження. Розвідки

УДК: 327 (477) «1918/1924»

Олександр Добержанський,

доктор історичних наук, професор, декан факультету історії, політології та міжнародних відносин Чернівецького національного університету ім. Ю Федьковича. Заслужений діяч науки і техніки.

ДИПЛОМАТ ЗА ПОКЛИКАННЯМ

Серед чималої плеяди дипломатів Української Народної Республіки особливе місце займає М. Василько. Він відрізнявся від інших і своїм походженням, і освітою, і навіть манерою дипломатичної діяльності. Про нього як дипломата є вже певна література. Однак діяльність цього нащадка буковинських бояр, більшість з яких були зрумунізовані ще в часи Молдавського князівства, була настільки багатогранною, що варто й надалі досліджувати цю тему. В цій статті ставиться за мету проаналізувати діяльність М. Василька як організатора українських представництв за кордоном та розкрити деякі особливості його участі в переговорних процесах 1918–1924 років.

В українську дипломатію М. Василько прийшов уже відомим політиком загальноавстрійського рівня, який мав ґрунтовну освіту, знав декілька іноземних мов, мав широкі знайомства у вищих ешелонах влади Австро-Угорщини. З 1898 року й аж до розпаду Австро-Угорщини він був депутатом віденського парламенту, де поступово здобув повагу товаришів і опонентів. 1907 року став заступником голови Українського клубу в парламенті і з цього часу вже виступав не тільки як представник Буковини, а як лідер спільного об'єднання галицьких та буковинських депутатів, який розглядав проблему українців Австро-Угорщини загалом, а не тільки як представник окремого регіону. М. Василько уособлював помірковану течію в середовищі українських парламентаріїв. Він вважав, що необхідно домага-

тися поступок на користь українців шляхом переговорів, укладення різних союзів, угод, компромісних рішень з представниками урядових кіл. Інша течія, яку представляли переважно соціал-демократи, радикали та частина націонал-демократів, вважала, що треба йти в опозицію і шляхом тиску на владу добиватися свого. Обидві течії не були стійкими, їхній склад змінювався, але за Васильком назавжди з цього часу затвердився імідж проурядово налаштованого політика. Як зазначала одна з газет, «Українці не виступлять проти бажання монарха, поки Василько у них ще має якесь значення»¹. Ця лінія, як правило, знаходила підтримку в буковинських депутатів. Але галичани не завжди погоджувалися з Васильком, вимагаючи часто радикальніших і рішучіших дій. Тому Буковинський парламентський клуб декілька разів виходив з об'єднаного українського клубу, а потім повертався. Так було в 1909 р., 1912 і 1913 роках. Але покидаючи об'єднаний український клуб в 1909 році, М. Василько заявив: «Ми, буковинські русини, ждемо іще з уваги на наше становище, — але коли нашим галицьким братам не буде ліпше як досі, то знова станемо по їх боці і будемо бороти ся разом з ними аж до хвилі, яка принесе нам спасенне або смерть!»².

Серед багатьох справ парламенту, в яких М. Василько брав безпосередню участь, назвемо боротьбу за розширення національних прав українців Австро-Угорщини. Ще 1903 року, коли чеський депутат К. Крамарж висунув ідею перебудови Австрії у федерацію автономних країв, М. Василько виступив з великою промовою, в якій пояснив, що така ідея не влаштовує українців, бо Галичина вже давно стала державою в державі, де українці перебувають під польським пануванням. Розширення крайової автономії погіршить становище українців ще більше. Тому М. Василько запропонував не автономію країв, а автономію народів і розвинув далі давню ідею українців про створення окремого українського коронного краю зі Східної Галичини і Північної Буковини. Ця промова викликала величезний резонанс в імперії. Пізніше М. Василько не раз у парламентських виступах повертався до ідеї створення окремого автономного українського краю, пропонував конкретні плани розв'язання цього питання.

В австрійському парламенті М. Василько неодноразово виступав з промовами про український університет у Львові, щодо

зміни виборчого закону до галицького сейму, про необхідність розширення прав української мови в адміністративних та судових установах Галичини та Буковини, стосовно реалізації крайових реформ на Буковині тощо.

Починаючи з 1905–1906 років М. Василько, виступаючи в парламенті, регулярно звертається до проблем, пов'язаних з діяльністю москвофільської партії в Австро-Угорщині. Спочатку це стосувалося більше Галичини та союзу москвофілів з поляками, але потім політик узявся за цю проблему в загальноавстрійському масштабі. Особливо великого розголосу набув його виступ 11 грудня 1909 року. М. Василько заявив, що на початок ХХ століття москвофільство в Галичині і на Буковині вже майже щезло. Існували тільки рештки «старорусинів-альтругутенів». Однак після революції 1905 року в Росії та виборів 1907 року в Австро-Угорщині москвофільство знову почало набирати сили в результаті підтримки його поляками в Галичині та надходження російських рублів³. Значною мірою саме М. Василько інспірував розгром москвофільських товариств на Буковині в 1910 році, посилення контролю за надходженням російських грошей для громадських організацій Галичини та Буковини.

Послідовно М. Василько виступав проти агресивної політики Росії. Вже в 1911 році, виступаючи в парламентських делегаціях, він заявив, що в разі виникнення австрійсько-російського військового конфлікту українці Буковини і Галичини підтримають Австрію⁴. Ця заява всіляко дискутувалася в пресі, мала чимало прихильників і противників, але впевненість М. Василька викликала загальну повагу.

З іменем М. Василька в передвоєнний період пов'язані найбільші успіхи українського національного руху. Впливова віденська газета «Neues Wiener Journal», помістивши як передовицю політичний портрет М. Василька, писала: «...посол Василько дипломат в австрійській внутрішній політиці. З усмішкою дивиться на кожну ситуацію, бо все знає наперед, що станеться. Як починає якусь акцію, все має цілий план з гори начерканий. При тім розважає своїм бистрим умом всі еventуальности. І в сім лежить тайна його політичних успіхів»⁵.

З початком Першої світової війни М. Василько активно працює в Головній українській раді а потім Загальній українській раді, одночасно очолюючи Союз буковинських парламентських та сеймових послів. Він доклав чималих зусиль для створен-

ня організацій, які надавали допомогу українським біженцям. Широкого розголосу набула його ініціатива зі створення на Буковині гуцульського легіону добровольців. М. Василько сам їздив по гірських селах, агітуючи вступати в гуцульські стрільці українців, які з різних причин не були охоплені австрійською мобілізацією. Всього було набрано 1500 гуцульських стрільців, які в основному займалися охороною гірських доріг і перевалів⁶. Від самого початку гуцульські стрільці перебували під зверхністю австрійських військових, зокрема полковника жандармерії Е. Фішера.

Під час Першої світової війни постать М. Василька стала однією з ключових в українському русі. Він чи не єдиний серед українських політиків мав прямий вихід на міністерські кола, що в умовах безпарламентського режиму було дуже важливим. Але занадто лояльна щодо австрійської влади політика М. Василька мала й чимало противників, особливо в Галичині. Цим пояснюється його вихід у відставку з посади заступника голови ЗУР.

Політичний та дипломатичний хист М. Василька з усією повнотою розкрився в часи визвольних змагань українського народу 1917–1920 років. Під час мирних переговорів у Брест-Литовську М. Василько довів свою впливовість та вміння вирішувати найскладніші проблеми. Не зумівши погодити усі питання з молодосвідченими представниками Центральної Ради, голова австро-угорської делегації на переговорах О. Чернін в секретній телеграмі до міністерства закордонних справ просив направити в Брест-Литовськ М. Василька, з яким мав давні дружні стосунки. Але позиція М. Василька у Брест-Литовську виявилася не такою, яку очікував від нього О. Чернін. Останній записав у щоденнику від 6 лютого 1918 року: «Становище прояснилося ще й тому, що вчора приїхав лідер австрійських русинів, Микола Василько. І хоча він, очевидно захоплений тією роллю, що тепер грають в Бресті його русько-українські товариші, висловлюється тут більш національно шовіністично, ніж раніш у Відні, нам все-таки вдалося остаточно з'ясувати мінімум українських вимог»⁷. М. Василько на перше місце поставив справді загальноукраїнські інтереси, проінформувавши делегацію УНР про реальне становище в Австро-Угорщині і настановив непохитно дотримуватись українських домагань. Під впливом М. Василька О. Чернін прийняв рішення підписати з УНР мирний договір

і таємний додаток до нього. Безперечно, це був великий успіх українців і М. Василька як політика. Д. Дорошенко писав: «За його (М. Василька. — *Авт.*) допомогою Берестейський договір було уложено в дуже вигідних для України формах, треба було вміти його використати»⁸.

Ще однією вдалою справою, до якої М. Василько мав безпосередній стосунок, стало визнання австрійцями на державному рівні назви «українець», «український», замість «русин», «руський». М. Василько разом з іншими українськими політиками наполегливо добивався цього впродовж кількох років. Нарешті в серпні 1917 року імператор Карл I офіційно визнав національне ім'я «українець». А 13 квітня 1918 року Міністерство крайової оборони опублікувало указ щодо цього.

Впродовж 1918 року події розгорталися надзвичайно швидко. М. Василько до кінця обстоював ідею українського автономного краю у складі австрійської імперії. Він був учасником української конституанти 18–19 жовтня у Львові, а потім виїхав до Відня. Тут він заснував перше закордонне представництво ЗУНР для Австрії (а фактично й для Німеччини). Ця місія утримувалася на кошти самого М. Василька. Головна мета М. Василька в цей час полягала в популяризації ідеї української незалежності у впливових колах Відня та Берліна. Про значення посольства ЗУНР у Відні свідчить хоча б те, що саме в цьому місті зосереджувався центр зовнішньополітичної діяльності західних українців. Дипломатичну роботу у Відні М. Василько виконував дуже успішно і це не було не помічено в Києві.

Після злуки ЗУНР та УНР, 10 травня 1919 року М. Василько очолив посольство Української Народної Республіки у Швейцарії. Завдання, яке ставилося перед М. Васильком, полягало у поглибленні зносин уряду УНР з іншими державами, посольства яких були представлені у Берні. Результатом його діяльності повинно було стати визнання України, зокрема державами-сусідами України. В кінці «Відпису» про призначення визначалися повноваження М. Василька: «Цим декретом уповноважується Вас, всі на території Швейцарії знаходячися (так в оригіналі. — *Авт.*) наші місії, і ті, котрі ще там прийдуть, чи то політичного, військового чи економічного рода (це відноситься і до українців, котрі мають державні повноваження) в їх діяльності наглядати; они всі є обов'язані, Вашим припорученням підлягати, за що Ви перед Правительством відвічальні будете»⁹.

Незважаючи на те що М. Василька вважали «германофілом» і ставлення до нього у Швейцарії могло бути насторожено-вибіжувальним з боку представників країн Антанти, він розпочав активну дипломатичну діяльність, прагнучи якомога швидше налагодити стосунки з дипломатами Польщі, Румунії та Чехословаччини. З цією метою М. Василько робив не лише офіційні, але й приватні візити, стежив за тим, щоб утримувалися «на відстані» від Швейцарії ті особи з числа українських державних службовців, які могли зашкодити діяльності місії. Це пояснювалася ще й тим, що з другої половини 1919 року уряд УНР змушений був змінити деякі напрямки своєї зовнішньополітичної діяльності і відмовитися від боротьби за Буковину та Бессарабію взамін на укладення угоди з Румунією та іншими сусідніми державами, які могли гарантувати і визнання України, і надання допомоги у боротьбі з її ворогами. В цьому плані показовим є те, що М. Василько намагався не допустити перебування у Швейцарії колишнього голови Надзвичайної дипломатичної місії УНР в Румунії Г. Гасенка, відомого своїми антирумунськими поглядами¹⁰. Причиною такого кроку було невдоволення румунського посланника змістом інтерв'ю Г. Гасенка, даного ним одній з газет, в якому колишній голова місії подавав свій погляд на ситуацію в українсько-румунських відносинах, втручаючись, на думку румунів, у внутрішні справи королівства¹¹.

В перші місяці на посту голови бернської місії М. Василько найбільше уваги приділяв зміцненню відносин з Румунією та Польщею. У зв'язку з цим значно активізувалося його спілкування з новим головою Надзвичайної дипломатичної місії УНР в Румунії К. Мацієвичем. Воно розпочалося за ініціативою М. Василька. К. Мацієвич, вітаючи свого колегу з призначенням, подав аналіз внутрішніх подій у Румунії та зовнішньополітичного становища країни, акцентуючи увагу на тому, що приєднані Румунією території можуть бути не визнані Антантою, і через це Румунія шукає спільника, яким може виступити саме Україна¹².

Щодо стосунків з польськими представниками, то в одному з листів до міністерства в липні 1919 року М. Василько докладно описав зміст розмови з військовим аташе Польщі у Берні майором Гурком. З бесіди ставало зрозумілим, що майбутні зносини України та Польщі Гурко і польські дипломати значною

мірою ставили у залежність від успіхів генерала А.Денікіна, активності селянських загонів, тобто подій у самій Україні. Аналізуючи становище у Польщі, згідно з інформацією аташе, М. Василько констатував, що заяви А.Денікіна про анексування Галичини та Бессарабії викликали у Польщі негативне ставлення до білогвардійської Росії. (Тут слід зазначити, що не лише А.Денікін, але й О.Колчак робили заяви про те, що і Галичина, і Буковина, і Бессарабія повинні входити до складу Росії.)¹³ Через це для польської сторони надзвичайно бажаною стала самостійність України. Таким чином, М. Василько відзначав поворот у польській зовнішній політиці, наголошуючи на тому, що голова польського уряду «є безперечно приклонником української орієнтації і великий ворог Росії». Саме через таку позицію найвищого урядовця Польщі майор Гурко запевняв М. Василька, що польський уряд піде на укладення угоди з С. Петлюрою.

Правильно оцінив М. Василько і слова польського військового аташе про те, що заява А.Денікіна стосовно Галичини є значно загрозливішою для України, ніж акція військова, тому він констатує, що лише непримиренна позиція Росії в білоруському, бессарабському та східночеському питаннях може змусити поляків спільно з румунами піти за Україною. Тоді С. Петлюра в очах поляків ставав надзвичайно цінним союзником. На завершення листа М. Василько повідомляв, що майор Гурко буде переведений на посаду аташе до Бухареста, де також має намір співпрацювати з Румунією та Україною. Замість Гурка до Берна з Бухареста прислали аташе Олдовського, з яким у К. Мацієвича склалися нормальні стосунки завдяки прихильності Олдовського до української справи¹⁴. Це давало можливість М. Васильку дивитися з оптимізмом на майбутні взаємини з польським військовим аташе.

У липні ж 1919 року М. Василько за дорученням міністра закордонних справ розвинув зносини з румунським послом у Швейцарії Пакліану. Вже перші зустрічі з ним дали українському послу інформацію про можливість надання Румунією допомоги Україні. М. Василько писав з цього приводу, що у випадку, коли «...ми (Україна. — *Авт.*) з Бессарабії і з більшої частини Буковини на річ Румунії зрезигнуємо (примиримося. — *Авт.*), [Румунія] буде нам в дуже великих справах помічю служити». Від Румунії сподівалися допомоги у спра-

ві захисту інтересів України перед Францією та у примушенні країн Антанти змінити рішення стосовно ЗУНР. Тут українська сторона, власне М. Василько, сподівалася, що Румунія разом з Чехословаччиною будуть діяти, «щоби проєкт неутралізовання знов прийнятий зістав»¹⁵.

Того ж дня, 31 липня 1919 року, коли складався вищезгаданий лист, мав місце візит до М. Василька з боку чехословацького уповноваженого Барачека. Посол Чехословаччини наголосив у розмові з М. Васильком, що Україні потрібно розвивати свої стосунки із сусідами, окрім Росії та Польщі. Він прямо підштовхував до розвитку відносин між Україною та Румунією, гарантуючи при цьому добрі стосунки і з Чехословацькою республікою¹⁶.

Перші кроки М. Василька на посаді посла УНР у Берні знайшли позитивний відгук у політичних та дипломатичних колах країн Центральної Європи. Після візиту до М. Василька Барачек мав консультацію з міністром закордонних справ ЧСР Е. Бенешем, і той у своїй інструкції (її Барачек, за словами М. Василька, продемонстрував українському послові) наказував «...з Васильком удержувати якнайкращі зносини; в польсько-українській справі задержимо українцям прихильну неутральність»¹⁷. Після обіду з румунським послом 31 липня 1919 року мав місце візит М. Василька до Пакліану 8 серпня 1919 року, звіт про який уповноважений посол швидко відправив міністру А. Темницькому. Під час зустрічі М. Василько добився обіцянки, що Румунія буде морально підтримувати боротьбу за визнання суверенітету України, а також виступить посередником при вирішенні польсько-української суперечки. Однак все це могло відбутися за умови, «...коли ми (Україна. — *Авт.*) зрезигнуємо на річ Румунії зі всіх претензій відносно Бессарабії, а також і Буковини. Відносно Буковини то може вдасться для нас врятувати чисто українську частину». Тут М. Василько змушений був констатувати той факт, що «Україна ніколи не мала в посіданню Бессарабії і Буковини, та що ті території, з однієї сторони через Росію, а з другої сторони через Австрію насильно чи підступно забрані зістали, а Українці там пізнійше поселилися»¹⁸. Зрозуміло, що відвертість М. Василька була необхідною в констатуванні факту, але його сподівання на врятування для України саме української частини Буковини свідчать про те, що і він, як і М. Грушевський, намагався підходити до вирішен-

ня територіальних суперечностей не з точки зору «історичного права», а з точки зору ситуації, яка склалася на час вирішення конфлікту.

Перебуваючи на посту посла УНР у Берні та маючи зносни з Румунією та Україною й Парижем, М. Василько міг дозволити собі критичні висловлювання з приводу ситуації, яка склалася навколо України. Так, він зазначав, що представник УНР в Парижі В. Панейко не виконував доручення С.Петлюри, спрямовані на укладення міцніших відносин з Румунією та Польщею. Заперечував він (посилаючись на дані румунської сторони) і наказ Антанти Румунії про блокування України.

Дипломатичну місію у Швейцарії М. Василько очолював до своєї смерті. Тільки в 1919 році на потреби української дипломатії у Швейцарії М. Василько витратив власних грошей на сто тисяч франків¹⁹.

Декретом прем'єр-міністра УНР І. Мазепи від 19 листопада 1919 року М. Василько призначається послом у Берліні. Однак цю пропозицію М. Василько не прийняв тому, що побоювався, що його призначення до Берліна викличе непорозуміння з державами Антанти²⁰. Проте майже до кінця існування посольства УНР в Берліні (1923 р.) М. Василько за завданням уряду УНР і особисто С. Петлюри брав активну участь в його діяльності і здійснював неофіційне керівництво. В грудні 1919 — січні 1920 року, а також з 1 березня до червня 1920 року М. Василько перебував у Берліні. Він енергійно налагоджував зустрічі з послами Польщі (п. Шебеко) і Франції (де Марцілі), які раніше недружньо ставилися до УНР, звинувачуючи українське посольство в німецькій орієнтації внаслідок доносів з боку окремих членів української делегації в Парижі (А.Галіпа та ін.).

На М. Василька була також покладена відповідальність за роботу української місії в Італії, і С. Петлюра неодноразово наполягав, щоб М. Василько переїхав до Рима. Але сталося так, що він поїхав не в Італію, а в Бельгію. В липні 1920 року у Бельгії (місто Спа) проходила міжнародна конференція, яка офіційно мала займатися розглядом виконання постанов Версальського миру і претензіями Антанти до Німеччини і тому офіційними представниками на ній мали бути лише держави Антанти та Німеччина. Туди не запросили не тільки членів Четверного союзу, але й нейтральних держав. Спроби україн-

ської делегації добитися розгляду українського питання були проігноровані офіційними учасниками конференції.

Це змусило М. Василька проаналізувати роботу українських делегацій на міжнародних конференціях. Зокрема, ознайомившись з роботою української делегації в Парижі, М. Василько дав негативну оцінку її керівникові графу Тишкевичу, який не використав можливостей для популяризації серед дипломатичних кіл угоди між УНР і Польщею від 22 квітня 1920 р., не підтримував тісних стосунків з офіційними інституціями, а як «аристократ, клерикал і антисеміт» підтримував зв'язки лише з окремими особами²¹.

С. Петлюра приділяв значну увагу налагодженню зв'язків з іншими державами, підбору кадрів для цієї важливої ділянки державної роботи. Він пропонував, щоб більш досвідчені дипломати надавали консультації і своєчасну допомогу малодосвідченим. Миколі Васильку, як уже зазначалося, крім очолюваного ним посольства в Швейцарії, було доручено здійснювати політичний контроль і нести відповідальність за посольства в Італії, Німеччині, а також Угорщині. Через нього йшло фінансування цих і деяких інших посольств. Він був послом у ранзі міністра і йому було виявлене велике довір'я. Зокрема, йому було надано широкі повноваження в здійсненні окремих дій від імені держави. В архіві збереглося за підписом голови Директорії і Головного отамана, голови Ради міністрів і міністра закордонних справ наступне посвідчення: «Наш уповноважений міністр п. Микола Василько є спеціально уповноважений умовлятися про конференції політичного, військового та фінансового характеру і брати на себе відповідальні зобов'язання, для чого дане йому це законне і авторитетне уповноваження»²².

В кінці 1921 року становище еміграційного уряду УНР та його представництв, як і всієї української еміграції за кордоном, надзвичайно ускладнилося. Адже це був період після підписання низки договорів щодо західноукраїнських земель (Сен-Жерменський, Тріанонський, Ризький), коли Паризька конференція не визнала обох делегацій (УНР і ЗО УНР) представниками української держави. Держави Антанти та їх союзники вирішували питання з позиції своїх національних геополітичних інтересів. В цей час загострилися стосунки між різними групами українських емігрантів. Почалися пошуки винних у причинах поразки української революції, взаємні звинувачення

тощо. Таких нападок зазнав і М. Василько з боку тих, хто нічого не робив і ні за що не відповідав. Однак С. Петлюра до кінця вірив М. Васильку і високо цінував його дипломатичний хист.

В останній рік свого життя М. Василько, відчуваючи надзвичайну перевтому і погіршення стану здоров'я через надлюдський ритм його діяльності, мав намір йти у відставку. Але С. Петлюра і голова уряду А. Ливицький умовляють його залишитися. Миколі Василькові й надалі доводиться крім активної дипломатичної діяльності щоденно нести тягар фінансового забезпечення дипломатичних посольств і місій, а також допомагати окремим особам української еміграції. І це він робив до самої своєї смерті, яка сталася раптово 2 серпня 1924 року від нападу важкої форми астми, посиленою напруженою працею.

За життя, а ще більше після смерті про М. Василька поширилося чимало невірних свідчень, міфів, просто наклепів. Робилися спроби звинуватити його в тому, що він у своїй дипломатичній діяльності виконував якісь потаємні завдання Австрії та Німеччини, або що вся його діяльність була спрямована на особисте збагачення. Архівні матеріали засвідчують безпідставність таких тверджень. До кінця своїх днів Микола Василько залишався українським патріотом, вболівав за відродження Української Народної Республіки, був упевненим, що українці стануть гідними європейцями, які займуть поважне місце в світовому політикумі.

Він був дипломатом за покликанням і зробив все від нього залежне для розвитку української дипломатичної служби в не легких умовах визвольних змагань та перебування уряду УНР в екзилі.

---

¹ Neues Wiener Journal (Відень). — 1912. — 16 червня.

² *Левицький К.* Історія політичної думки галицьких українців 1848–1914. — Львів, 1927. — Ч. 2. — С. 519.

³ Stenographische Protokolle über die Sitzungen des Hauses der Abgeordneten des österreichischen Reichsrates im Jahre 1910. XX. Session. — Bd. 1. — S. 953–959.

⁴ *Расевич В.* Зовнішньополітичні орієнтації австрійських українців (1912–1918 рр.) // Матеріали засідань Історичної та Археографічної комісії НТШ в Україні. — Львів, 1999. — Вип. 2. (1995–1997). — С. 257.

⁵ Neues Wiener Journal (Відень). — 1912. — 16 червня.

⁶ Державний архів Чернівецької області. — Ф. 283. — Оп. 1. — Спр. 5. — Арк. 31–32.

- ⁷ Чернин О. В дни мировой войны. — М.-Петроград, 1923. — С. 265–266.
- ⁸ Дорошенко Д. Мої спомини про недавнє минуле (1914–1918 // Український історичний журнал. — 1993. — № 4–6. — С. 89.
- ⁹ Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (далі — ЦДАВОУ). — Ф. 3696. — Оп. 1. — Спр. 24. — Арк. 14.
- ¹⁰ Там само. — Арк. 50.
- ¹¹ Там само. — Оп. 1. — Спр. 167. — Арк. 11.
- ¹² Там само. — Оп. 1. — Спр. 172. — Арк. 1.
- ¹³ Павлюк О. США і східно-галицьке питання на Паризькій мирній конференції 1919 р. // Київська старовина. — 1999. — № 6. — С. 71, 73.
- ¹⁴ ЦДАВОУ. — Ф. 3696. — Оп. 1. — Спр. 24. — Арк. 75.
- ¹⁵ Там само. — Спр. 167. — Арк. 10.
- ¹⁶ Там само. — Арк. 11.
- ¹⁷ Там само. — Арк. 23.
- ¹⁸ Там само.
- ¹⁹ Там само. — Ф. 4453. — Оп. 1. — Спр. 17. — Арк. 168.
- ²⁰ Там само. — Ф. 3695. — Оп. 1. — Спр. 199. — Арк. 41.
- ²¹ Там само. — Ф. 3695. — Оп. 1. — Спр. 236. — Арк. 44.
- ²² Там само. — Ф. 3695. — Оп. 1. — Спр. 125. — Арк. 26.

У статті проаналізовано діяльність відомого українського дипломата УНР М. Василька щодо створення українських представництв за кордоном. Відзначено, що в українську дипломатію М. Василько прийшов уже відомим політиком загальноавстрійського рівня. Проаналізовано участь М. Василька в організації представництва ЗУНР у Відні. Охарактеризовано діяльність М. Василька з розбудови посольства УНР у Швейцарії, його зусилля в ранзі міністра української держави щодо активізації посольств УНР у Німеччині, Італії, Угорщині.

Ключові слова: М. Василько, УНР, ЗУНР, українська дипломатія, посольство у Швейцарії, С. Петлюра.